

Щирба І.М.,

Кандидат економічних наук,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА АУДИТУ

Одним з важливих елементів діяльності аудитора під час аудиту ефективності є оцінка аудиторського ризику. Здійснення аудиту завжди супроводжується певним ризиком. Аудитор повинен чітко усвідомити в чому полягає аудиторський ризик, його суть, складові частини, механізм визначення

і його максимально допустимий рівень. У міжнародній практиці виділяють два види ризику: аудиторський ризик та ризик бізнесу (аудитора або аудиторської фірми) [1, с.241].

Аудиторський ризик – пов'язаний з недостовірністю вихідної інформації (первинних документів, даних бухгалтерського обліку та звітності), на підставі якої готується аудиторський висновок (звіт).

Ризик бізнесу – це ймовірність того, що аудитор зазнає втрат та / або репутації в процесі ускладнень взаємовідносин між ним і клієнтом, навіть якщо аудиторський висновок буде позитивним. Цей вид ризику залежить від чесності клієнта, недоліків законодавства, некомпетентності персоналу та низки інших факторів.

Аудиторський ризик є наслідком двох чинників: ризику того, що можуть мати місце суттєві помилки у фінансових звітах, а також ризику того, що ці істотні помилки не буде виявлено. Аудиторський ризик є функцією ризику суттєвого викривлення.

З метою розробки аудиторських процедур для визначення наявності суттєвих викривлень для фінансових звітів в цілому, аудитор повинен ідентифікувати та оцінити ризики суттєвого викривлення на рівні:

- фінансових звітів;
- тверджень для класів операцій, залишків на рахунках та розкриття інформації, які створюють йому основу для розробки та використання подальших аудиторських процедур.

Ризики суттєвого використання на рівні фінансових звітів – це ризики, що стосуються фінансових звітів в цілому та можуть потенційно вплинути на значну кількість тверджень. Ризики такого характеру часто пов'язані з середовищем контролю суб'єкта господарювання.

Ризики суттєвого викривлення на рівні тверджень складаються з таких двох компонентів:

- «власний ризик» - це сприйнятливість твердження до викривлення, яке може бути суттєвим, окремо або в сукупності з іншими твердженнями,

якщо припустити відсутність відповідних заходів внутрішнього контролю. Ризик таких викривлень більший для деяких тверджень та пов'язаних з ними класів операцій, залишків на рахунках та розкриття інформації, ніж для інших;

– «ризик контролю» це ризик, що не можна буде своєчасно запобігти викривленню, яке може відбуватися в твердженні та бути суттєвим окремо або в сукупності з іншими викривленнями, або виявити та виправити його за допомогою системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Цей ризик є функцією ефективності структури та функціонування системи внутрішнього контролю в досягненні цілей суб'єкта господарювання щодо складання фінансових звітів суб'єкта господарювання. Ризик контролю існує завжди внаслідок обмежень системи внутрішнього контролю [2].

Властивий ризик та ризик контролю – це ризики суб'єкта господарювання, які існують незалежно від аудиторської перевірки фінансових звітів. Від аудитора вимагається оцінити ризик суттєвого викривлення на рівні тверджень як основи для подальших аудиторських процедур, хоча така оцінка є більш професійним судженням, ніж точною оцінкою ризику. Якщо оцінка аудитором ризику суттєвого викривлення складається з очікування операційної ефективності процедур контролю, то в такому випадку аудитор виконує тести процедур контролю для підтвердження оцінки ризику. Міжнародні стандарти аудиту, як правило, не посилаються окремо на оцінку властивого ризику та ризику контролю, а переважно на комбіновану оцінку «ризiku суттєвого викривлення», хоча вони описують комбіновану оцінку ризику суттєвого викривлення, аудитор може здійснювати окрему чи комбіновану оцінку властивого ризику та ризику контролю, залежно від аудиторських процедур та міркувань практичності. Оцінку ризику суттєвого викривлення може виражатися в кількісних одиницях (у відсотках), або не кількісних одиницях.

Одним з елементів аудиторського ризику є «ризик невиявлення» - це ризик того, що аудитор за допомогою аудиторських процедур не виявлять викривлення, яке існує в твердженні і може бути суттєвим окремо або у сукупності з іншими викривленнями. Ризик невиявлення не можна зменшити

до нуля, тому що аудитор, як правило, не перевіряє весь клас операцій, всі залишки на рахунках або розкриття всієї інформації, а також внаслідок інших чинників. Ці інші чинники охоплюють можливість того, що аудитор може обрати невідповідну аудиторську процедуру, неправильно застосувати відповідну аудиторську процедуру або неправильно тлумачити результати аудиторської перевірки.

Ризик невиявлення пов'язаний з характером, часом та обсягом аудиторських процедур, які аудитор визначає для зменшення аудиторського ризику до прийнятно низького рівня. При даному рівні аудиторського ризику прийнятний рівень ризику невиявлення обернено пропорційний оцінці ризику суттєвого викривлення на рівні тверджень. Чим більший ризик суттєвого викривлення тим менший ризик невиявлення можна прийняти. І, навпаки, чим менший ризик суттєвого викривлення існує, тим більший ризик невиявлення можна прийняти.

Зарубіжні вчені-економісти [1, с. 241; 3, с. 109 та ін.] пропонують визначати величину аудиторського ризику за такою формулою:

$$AP = BP \times PK \times PH,$$

де AP – аудиторський ризик;

BP – властивий ризик;

PK – ризик контролю;

PH – ризик невиявлення.

Визначена, таким чином, на початковій стадії величина аудиторського ризику не є сталою. Його значення може змінюватися під час проведення аудиторської перевірки. У зв'язку з тим може змінюватися кількість аудиторських процедур, напрями аудиту, коригуватися загальна стратегія та план перевірки. Як свідчить зарубіжний досвід прийнятна величина аудиторського ризику становить від 1 до 5%. Величину аудиторського ризику можна виражати не тільки в процентах (відсотках), коефіцієнтах, абсолютному значенні, але вона може бути визначена аудитором словами: «низький», «середній», «високий».

Список використаних джерел

1. Аренс А., Лоббек Дж. Аудит: [пер. с англ.]; гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 560 с.
2. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2007 року / [пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куликов]. – К.: ТОВ „ІАМЦ АУ „СТАТУС”, 2007. – 1172 с.
3. Робертсон Дж. Аудит / Дж. Робертсон. [перев. с англ.]. – М.: KPMG, Аудиторская фирма “Контакт”, 1993. – 496 с.